

ІНФОБРИФ

Формування системи переходу від військової служби до цивільного життя

2026

Проблема

Україна вже має понад 2 млн учасників бойових дій,¹ які потребують ефективної реінтеграції. Чинна система підтримки ветеранів і ветеранок не відповідає масштабу потреб, які постають перед державою у зв'язку з поверненням Захисників і Захисниць до цивільного життя. Базовий Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» визначає статуси та соціальні гарантії, але не створює цілісної державної ветеранської політики. Наслідком цього є фрагментованість допомоги, нерівний доступ до послуг і відсутність системного супроводу після завершення служби.

Чому це важливо

- › ухвалення законодавства про перехід від військової служби до цивільного життя включено до заходів Плану України в межах Ukraine Facility;
- › фрагментована модель підтримки знижує доступність медичної, реабілітаційної, психологічної допомоги й підтримки зайнятості;
- › відсутність ефективної реінтеграції матиме наслідком втрату людського капіталу й зростання навантаження на систему соціального захисту;
- › ветеранська політика є складовою відновлення, стійкості та безпеки України.

Розв'язання проблеми

У березні 2025 року було прийнято Закон України № 4285-ІХ, який визначив пріоритети щодо створення системи підтримки ветеранів та ветеранок війни, членів їхніх сімей і сімей загиблих Захисників і Захисниць України, зокрема шляхом упорядкування ветеранської політики.² Ці пріоритети мають бути реалізовані у відповідному законодавчому акті. Наразі розроблено кілька проєктів актів, які перебувають на розгляді Парламенту.

Насамперед це проєкт Закону України «Про основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок, які брали участь у відсічі збройної агресії Російської

¹ В Україні вже понад 2 мільйони ветеранів: які області в лідерах // ЧЕСНО.

² Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" щодо формування комплексного підходу до внутрішньої політики у ветеранській сфері» від 11 березня 2025 р. [№ 4285-ІХ](#).

Федерації проти України» (номер, дата реєстрації: 13696 від 25.08.2025),³ поданий Урядом.

Паралельно Урядом напрацьовано проєкт Кодексу України про захист державності, незалежності та статус захисників держави (Ветеранського кодексу) (номер, дата реєстрації: 14265 від 28.11.2025).⁴

Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Верховної Ради України напрацював власну (альтернативну) редакцію проєкту Кодексу про захист державності, незалежності та статус захисників держави (номер, дата реєстрації: 14265-1 від 17.12.2025).⁵

Усі зазначені проєкти формують ветеранську політику, зокрема закріплюють права ветеранів та ветеранок у сферах:

- › охорони здоров'я: медична, реабілітаційна допомога, підтримка психічного здоров'я;
- › зайнятості та формування добробуту: програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, підтримка ветеранського бізнесу тощо.

Виклики

1. **Збереження фрагментованої системи ветеранської політики.** Ветеранська політика досі регулюється значною кількістю законів і підзаконних актів. За відсутності комплексного законодавчого акта зберігаються дублювання повноважень, неузгодженість програм підтримки, складність доступу ветеранів і ветеранок до послуг та нерівномірне впровадження політики на рівні громад.
2. **Відсутність цілісної системи переходу від військової служби до цивільного життя.** Попри наявність окремих програм підтримки, в Україні досі не визначено цілісної системи переходу, яка б забезпечувала безперервний супровід військовослужбовців під час служби та після звільнення зі служби. Це призводить до несвоєчасного інформування про доступні послуги, невиявлення потреб у реабілітації, відновленні здоров'я, освіті та працевлаштуванні, ізоляваності

³ Про основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок, які брали участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України : проєкт Закону України від 25.08.2025 [№ 13696](#).

⁴ Кодекс України про захист державності, незалежності та статус захисників держави: проєкт Кодексу України від 28.11.2025 [№ 14265](#).

⁵ Кодекс України про захист державності, незалежності та статус захисників держави: альтернативний проєкт Кодексу України від 17.12.2025 [№ 14265-1](#).

програм підтримки та залежності реінтеграції від спроможності конкретної громади.

3. **Втрата людського капіталу та потенціалу для відновлення країни.** Відсутність ефективної системи підтримки та реінтеграції обмежує можливості ветеранів і ветеранок брати участь у житті громад, знижуючи їхній внесок у післявоєнне відновлення України.
4. **Ризик невиконання зобов'язань у межах Ukraine Facility.** Набрання чинності законодавством про державну ветеранську політику є одним із кроків Плану України в межах Ukraine Facility. Затримка з його прийняттям або впровадженням може ускладнити виконання індикаторів Плану та негативно вплинути на оцінку прогресу реформ з боку європейських партнерів.

Висновок

Формування системи переходу від військової служби до цивільного життя є не лише питанням соціальної підтримки ветеранів і ветеранок, а й необхідною передумовою їхньої ефективної реінтеграції, збереження людського капіталу й використання ветеранського потенціалу для відновлення, безпеки та стійкості України.

Збереження фрагментованої моделі підтримки, орієнтованої переважно на статуси та пільги, не відповідає масштабу потреб ветеранів і ветеранок та ускладнює доступ до медичної, реабілітаційної, психологічної допомоги, освіти, зайнятості й підтримки підприємництва. Без переходу до цілісної, потребоорієнтованої системи підтримки реінтеграція й надалі залежатиме від спроможності окремих громад, доступності послуг на місцях.

Ухвалення законодавства про державну ветеранську політику є необхідною умовою виконання кроку Ukraine Facility та наближення ветеранської політики до сучасних європейських підходів.

Рекомендації

Короткострокові:

1. **Ухвалити новий базовий закон щодо державної ветеранської політики.** Він має визначити мету, принципи та основні засади державної ветеранської політики, а також створити основу для формування системи переходу від військової служби до цивільного життя. У ньому доцільно закріпити повноваження органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів,

залучених до підтримки ветеранів і ветеранок; передбачити механізми оцінювання індивідуальних потреб ветеранів і ветеранок та членів їхніх сімей; а також визначити механізми міжвідомчої координації у сфері ветеранської політики.

Середньострокові:

2. **Створити повноцінну систему переходу від військової служби до цивільного життя.** Система переходу має забезпечувати безперервний супровід військовослужбовця від підготовки до звільнення зі служби до завершення реінтеграції у цивільне життя. Для цього необхідно запровадити оцінювання потреб до звільнення, визначити порядок міжвідомчої взаємодії, забезпечити доступ до медичних, реабілітаційних, соціальних, освітніх та інших послуг, налагодити інформування ветеранів і ветеранок про доступну підтримку та координацію між державою, громадами та надавачами послуг.
3. **Посилити роль територіальних громад у реалізації ветеранської політики.** Для цього необхідно визначити мінімальні стандарти підтримки на місцевому рівні, розвивати систему фахівців із супроводу ветеранів і ветеранок, забезпечити координацію між громадами, ветеранськими просторами та надавачами послуг, а також надати громадам ресурси для роботи з ветеранами і ветеранками та членами їхніх сімей.
4. **Забезпечити перехід від моделі пільг до моделі відновлення людського капіталу.** Ветеранська політика має поєднувати соціальний захист із відновленням здоров'я, професійною адаптацією, зайнятістю, підтримкою підприємництва та участю ветеранів і ветеранок у житті громад. Її ефективність має оцінюватися не за кількістю передбачених пільг, а за реальними результатами відновлення та реінтеграції.